

**Atenció a
la diversitat
Reforç**

1 Aplica la fórmula següent per calcular la densitat de població dels continents i completa la taula:

$$\text{densitat de població} = \text{nombre d'habitants/km}^2$$

Continents	Extensió (km ²)	Habitants (any 2008)	densitat
Àfrica	30.304.445	894.494.010	
Amèrica	42.090.660	943.703.000	
Àsia	44.318.329	4.214.208.000	
Europa	10.522.140	725.392.000	
Oceania	8.945.712	32.998.000	

■ Ara, fes un gràfic de barres que representi la densitat de població dels continents.

2 Relaciona cada definició amb el personatge corresponent:

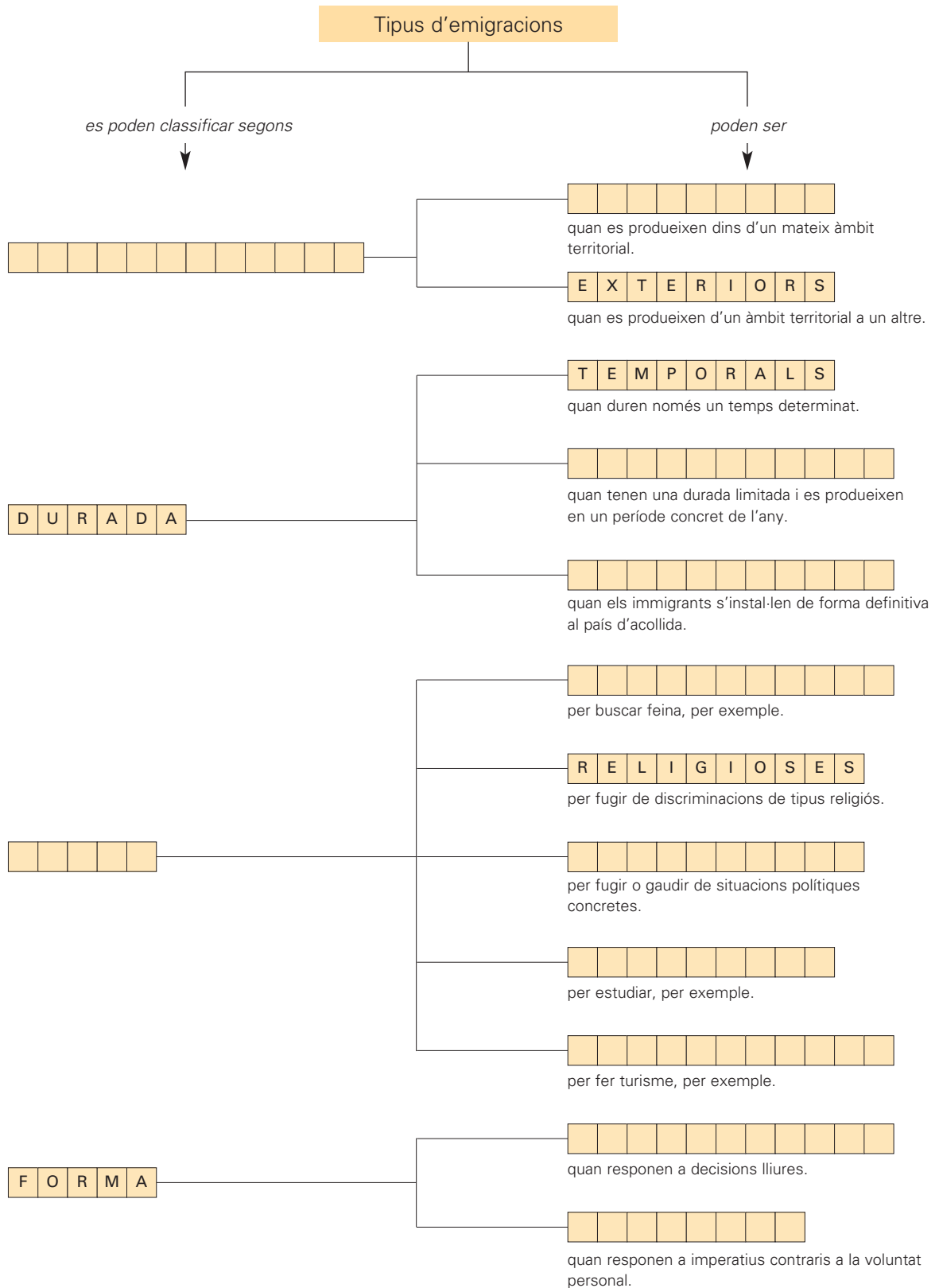
Emigrant: persona que abandona el país propi per anar a viure en un altre país.

Immigrant: persona que arriba a un país per quedar-s'hi a viure i a treballar.

3 Completa l'esquema sobre els diferents tipus de migracions amb les paraules següents:

interiors – estacionals – desplaçament – definitives – econòmiques – forçoses – polítiques – voluntàries – culturals – causa – recreatives

Nom: _____

1 Llegeix:

La població de la Terra es troba repartida molt irregularment. Hi ha llocs on es concentra una gran quantitat de persones i, en canvi, n'hi ha altres on pràcticament no hi viu ningú. Aquesta distribució tan desigual respon a factors físics, culturals (històrics i econòmics) i biològics.

■ Escriu C (cert) o F (fals) en el quadre de l'esquerra de cada enunciat:

☐	El fred intens i la llarga duració de l'hivern fan que les latituds altes siguin gairebé despoblades.	☐
☐	Els sòls fèrtils afavoreixen el desenvolupament de la població.	☐
☐	L'abundància d'aigua en un territori hi facilita l'assentament dels humans.	☐
☐	A les zones de la Terra on el clima presenta unes condicions extremes hi ha molta població. En canvi, a les zones de climes moderats és on s'ha establert, generalment, menys població.	☐
☐	La població del planeta es concentra sobretot a les latituds altes.	☐
☐	Les zones de més altitud solen estar densament poblades perquè el territori abrupte facilita la construcció dels habitatges.	☐
☐	Hi ha llocs on la presència de certs paràsits provoca greus malalties, la qual cosa determina que la població hi sigui escassa.	☐
☐	A les zones de la Terra on el clima presenta unes condicions extremes hi ha molt poca població.	☐
☐	La necessitat de trobar refugi davant d'una invasió enemiga o la deportació en massa de gent per causes polítiques expliquen la presència de població a determinades zones.	☐
☐	A les zones de clima moderat es localitza la major part de la població del planeta.	☐
☐	Les zones molt elevades són força habitades gràcies a les bones condicions de l'aire, que ofereixen un entorn saludable a l'organisme humà.	☐
☐	La població del planeta es concentra sobretot en latituds mitjanes.	☐
☐	Al llarg dels rius i a les seves desembocadures sovint no hi ha assentaments humans per por de les crescudes i, en conseqüència, de les inundacions.	☐
☐	A les zones on els sòls són fèrtils hi ha més població.	☐

■ Ara, escriu en el quadre de la dreta de cada un dels enunciats certs anteriors la lletra corresponent segons aquesta llegenda:

☐ F	factors físics	☐ C	factors culturals	☐ B	factors biològics

2 Pinta el planisferi d'acord amb la llegenda:

- ▶ **àrees densament poblades de la Terra:** sud-est asiàtic (península de l'Hindustan, Indoxina, Malacca, el sud i l'est de la Xina), Europa, nord-est dels Estats Units, el Japó, costa de Califòrnia, altiplà central de Mèxic. Blau
- ▶ **àrees poc poblades de la Terra:** les zones polars (Grenlàndia, part del Canadà, Alaska, Sibèria), estepes i deserts temperats i càlids (el Sàhara, la península Aràbiga, la conca del mar d'Aral, el Tibet, Mongòlia interior, el desert de Namíbia, el desert de Kalahari, Austràlia occidental i central, el Mato Grosso, el Gran Chaco, el desert d'Atacama), les selves tropicals (regions de l'Amèrica Central, de l'Amazones, sectors de Guinea, la cubeta del Congo), grans altituds (altiplà del Tibet, altiplà andí). Groc

3 Completa cada un dels buits del text amb una de les paraules següents:

Alemanya – vida – natalitat – defuncions – Algèria – immigrants – Marroc – envelliment

La població d'Europa creix molt lentament i cada vegada té menys pes en el conjunt de la població mundial, com a conseqüència de la baixa _____. Fins i tot, hi ha països com _____, Bulgària o Hongria, on les _____ superen els naixements.

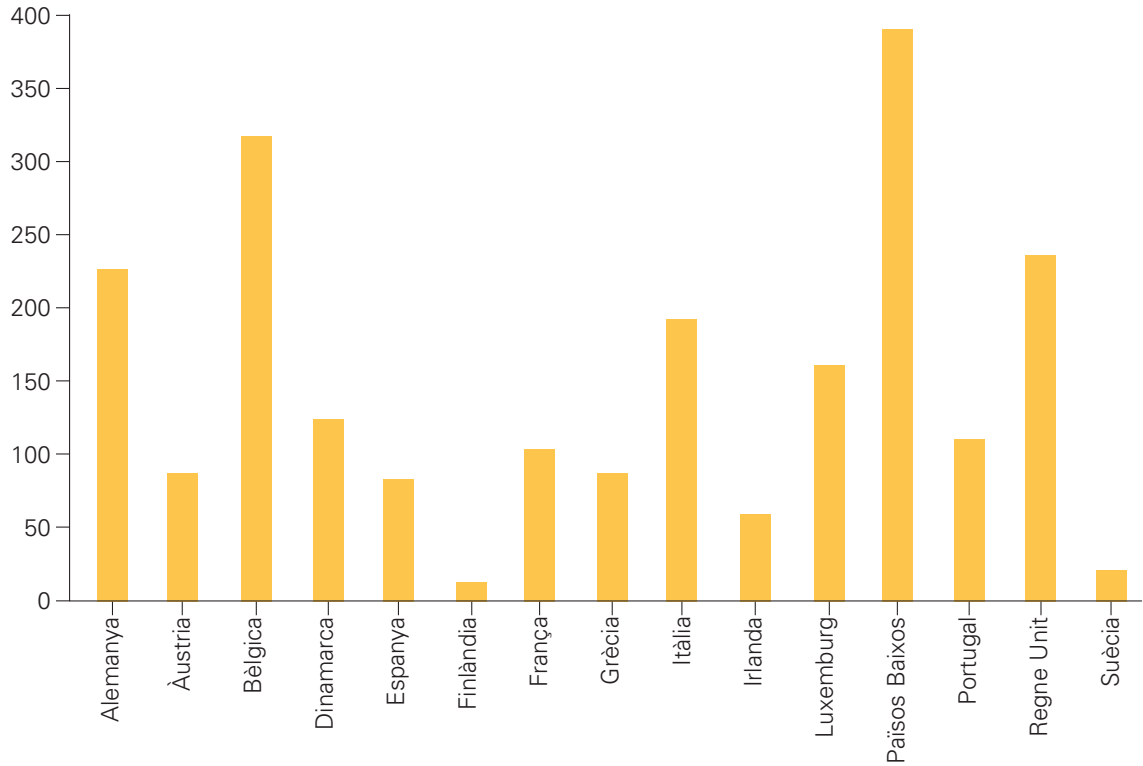
La baixa natalitat dels països de la Unió Europea és compensada en certa mesura per l'arribada d'_____ provinents sobretot de Turquia, _____, Tunísia, el _____, el Perú, Xile, les Filipines...

La baixa natalitat i l'allargament progressiu de la _____ són els dos factors que provoquen l'_____ de la població europea. Aquest envelliment pot ocasionar nombrosos problemes, com la manca de població activa, l'augment de les despeses socials destinades als jubilats, l'augment de la demanda de serveis destinats a l'atenció de les persones grans...

Nom:

4 Observa la densitat de població dels països de la Unió Europea (any 2007):

■ Pinta els països de la Unió Europea d'acord amb la llegenda:

- Blau regions deshabitades
- Taronja de 100 a 200 hab./km²
- Groc menys de 100 hab./km²
- Vermell més de 200 hab./km²

Nom:

5 Llegeix:

El sentiment de pertinença que tenen els integrants d'un grup social crea una distinció elemental, basada en els trets comuns que els membres del grup reconeixen com a propis i que els diferencien de la resta de grups.

■ **Classifica aquests grups socials segons si et són propis o si et són aliens:**

noies – alumnes d'ESO – aficionats al futbol – alumnes de batxillerat europeus – aficionats al bàsquet – asiàtics – aficionats a la música
habitants de ciutat – habitants de poble – nois

grup propi

_____

_____

grup aliè

_____

_____

6 Marca amb una creu la definició correcta del terme "cultura":

- Conjunt d'activitats que proposen les associacions culturals dels pobles i les ciutats.
- Resultats obtinguts del treball consistent a conrear la terra.
- Conjunt de coneixements, valors, actituds i maneres de fer que els membres d'una determinada societat han adoptat i transmeten als seus fills.

7 Relaciona cada concepte amb la seva definició:

tret cultural •

- Implantació sobre el territori d'una sèrie de complexos culturals integrants d'una mateixa cultura.

complex cultural •

- Característica molt concreta d'una cultura.

àrea cultural •

- Suma d'uns quants trets culturals.

■ **Relaciona els elements de cada columna:**

tret cultural

complex cultural

àrea cultural

roses vermelles •

• carnaval •

• Catalunya

disfresses •

• "tapeo" •

• Menorca

cavall •

• diada de Sant Jordi •

• Andalusia

"pescaíto" •

• es Jaleo (Sant Joan) •

• el Brasil

■ **Pensa i escriu un exemple de tret cultural amb el complex cultural i l'àrea cultural corresponents:**

_____

1 Llegeix:

L'edat mitjana és el període històric comprès entre els segles v i xv i delimita, bàsicament, la història de l'Europa occidental. Aquest període de mil anys ha estat dividit en dos subperíodes: l'alta edat mitjana i la baixa edat mitjana.

■ **Escriu al costat de cada explicació a quin dels dos períodes de l'edat mitjana fa referència:**

- ▶ _____ comprèn des de l'esfondrament de l'Imperi romà d'Occident fins a la revolució feudal que es va produir a Europa a l'entorn de l'any 1000.
- ▶ _____ comprèn des dels segles x-xi fins al segle xv, amb la presa de Constantinoble pels turcs.

2 Llegeix:

Al final del segle iv, l'Imperi romà es va dividir en dos: l'Imperi romà d'Occident i l'Imperi romà d'Orient. L'esfondrament de l'Imperi romà d'Occident (any 476) i l'expansió dels musulmans (a partir del segle vii) van dividir Europa i la conca mediterrània en tres grans zones: l'Imperi bizantí, continuació de l'Imperi romà d'Orient, l'Europa occidental i els dominis musulmans.

■ **Pinta el mapa d'Europa i la conca mediterrània d'acord amb la llegenda.**

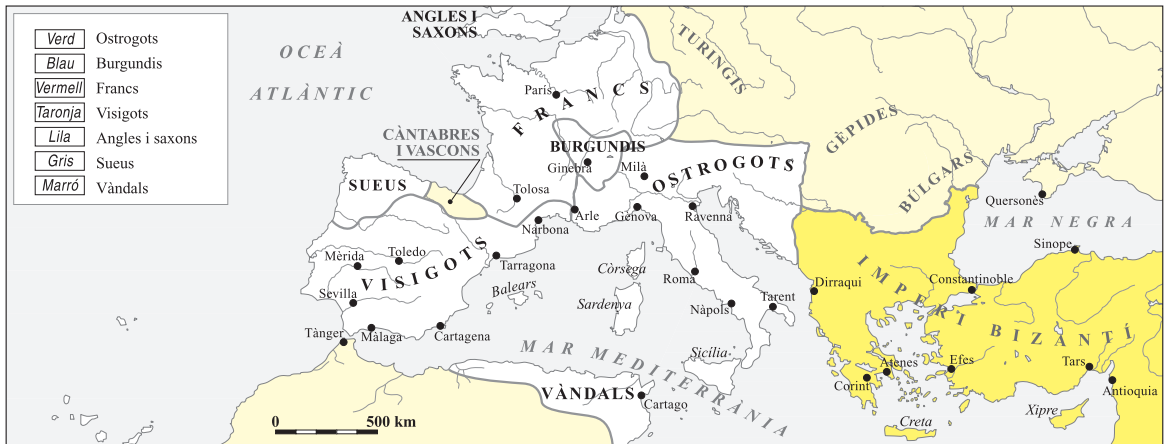
■ **Completa el text amb les paraules següents:**

Occident – bàrbar – Orient – bizantí

L'Imperi romà, que a partir del segle iv es va dividir en dos –Imperi romà d'Occident i Imperi romà d'Orient–, va rebre grans onades migratòries de pobles del centre d'Europa i Àsia. Aquests pobles, anomenats germànics o _____, van acabar envaint l'imperi. L'Imperi romà d'_____ es va esfondrar, mentre que l'Imperi romà d'_____, que va ser conegut amb el nom d'Imperi _____, va perdurar fins al segle xv.

3 Pinta el mapa de les invasions dels principals pobles germànics segons la llegenda. Després, completa:

- ▶ Els _____ es van establir al sud de la Gàl·lia i a la Península Ibèrica.
- ▶ Els _____ es van establir a la península Itàlica.
- ▶ Els _____ es van establir al nord de la Gàl·lia.
- ▶ Els _____ i els _____ es van establir a Britània.
- ▶ Els _____ es van establir a la vall del Roine.

4 Pinta el mapa de la Península Ibèrica durant el domini visigot segons la llegenda:

- Blau càntabres i vascons
- Vermell regne sueu
- Groc dominis bizantins
- Verd regne visigot

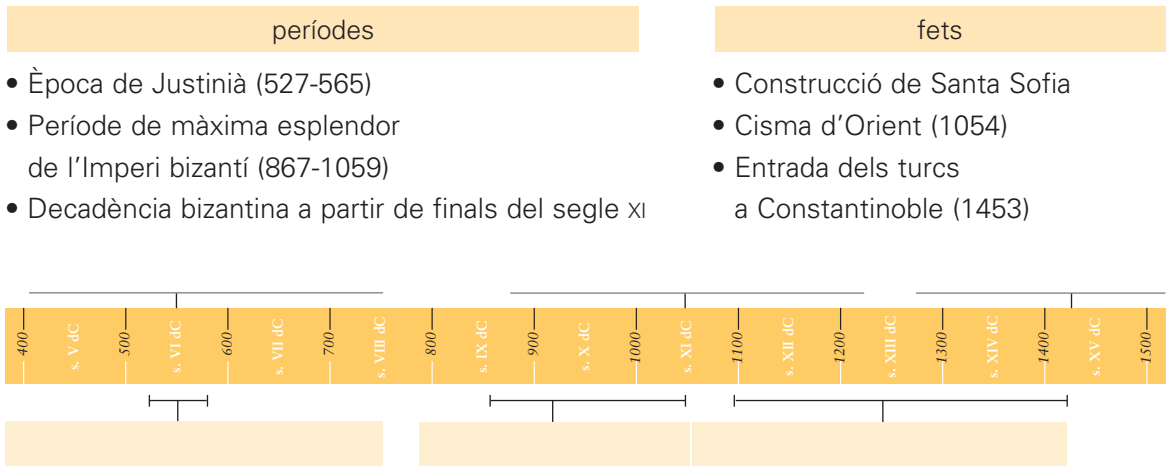

■ **Completa el text amb les paraules següents:**

sueus – Península Ibèrica – Toledo

La creació d'un poder visigot fort i centralitzat a la Península Ibèrica, amb _____ com a capital, no es va produir fins al regnat de Leovigild, l'any 573. Els visigots van emprendre diverses campanyes militars per garantir-se el domini absolut a la _____. Leovigild va derrotar els _____ l'any 585, però el darrer nucli bizantí no va ser conquerit fins el 624.

5 Completa aquesta línia del temps amb els fets i els períodes següents:

■ Explica breument en què va consistir l'anomenat cisma d'Orient (1054).

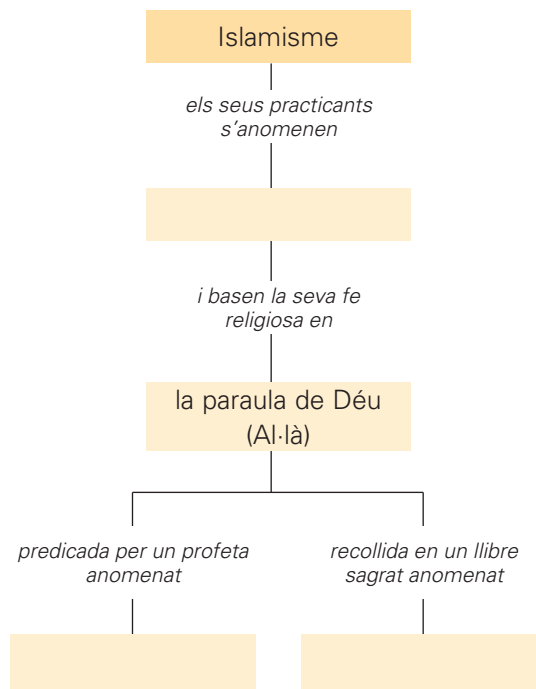

---

6 Completa l'esquema amb les paraules següents:

Mahoma – musulmans – Alcorà

■ Fes en el teu quadern un esquema similar a l'anterior que expliqui els trets del cristianisme.

Nom:

7 Llegeix:

La societat rural europea de l'alta edat mitjana incloïa tres grups socials majoritaris: els **esclaus**, els **petits pagesos** i els **grans propietaris agrícoles**.

■ Ara, relaciona:**grans propietaris agrícoles •****petits pagesos o aloers •****colons •****esclaus •**

- Tenien petites propietats agrícoles.
- Treballaven les terres dels propietaris. Gaudien d'una certa autonomia en les terres que treballaven i tenien alguna possibilitat de promoció social.
- Tenien un territori gran de terra que no treballaven personalment.
- Eren persones lliures que no tenien patrimoni i havien de treballar les explotacions agrícoles dels grans propietaris.

8 Escriu C (cert) o F (fals) en el quadre de l'esquerra de cada enunciat:

- Des de l'esfondrament de l'Imperi romà al segle v, l'Església va perdre tot el poder.
- Durant l'edat mitjana va ser l'Església qui va mantenir la cultura.
- Els monestirs eren els centres culturals de l'època medieval.
- Els monjos copistes eren els encarregats de les tasques domèstiques del monestir.
- Els anacoretas o ermitans formaven grans comunitats que habitaven als monestirs.
- Els cenobites acostumaven a viure sols per seguir més estrictament l'Evangelí.

■ Corregeix i escriu els enunciats falsos de manera que esdevinguin certs:

---

9 Defineix el terme "heretgia". Si cal, consulta un diccionari.

---

1 Llegeix el text i escriu el nom dels personatges en el lloc corresponent de la piràmide que representa l'estructura social a l'edat mitjana:

La societat feudal tenia una estructura en forma de piràmide. Al capdamunt se situava el rei, que era senyor dels nobles i els clergues principals, beneficiaris de la concessió de grans feus, a canvi dels quals eren obligats a retre homenatge al monarca.

Al seu torn, aquests nobles i clergues principals tenien com a vassalls altres nobles i clergues de rang inferior. Els pagesos, els artesans i els burgesos –el gruix de la societat– constituïen la base de la piràmide.

■ **Defineix els termes següents:**

▶ **vassall:** _____

_____

▶ **feu:** _____

_____

▶ **homenatge:** _____

_____

2 Escriu C (cert) o F (fals) en el quadre de l'esquerra de cada enunciat:

- El feudalisme és el sistema econòmic, social i polític característic de l'edat mitjana.
- El feudalisme és el sistema estrictament econòmic que va regir l'edat mitjana.
- La fragmentació política resultat del desmembrament de l'Imperi carolingi, les lluites entre regnes que en van resultar i les invasions d'altres pobles van permetre als senyors locals incrementar el seu poder sobre els pagesos.
- La fragmentació política va permetre als pagesos alliberar-se de qualsevol vincle feudal.
- La terra era la font primordial de riquesa en la societat medieval.
- Les activitats econòmiques més importants en la societat medieval eren el comerç marítim i terrestre.
- Les activitats econòmiques més importants en la societat medieval eren l'agricultura, la ramaderia i l'explotació de boscos.
- Els senyors feudals no tenien cap mena de poder sobre els treballadors dels seus feus.
- Els senyors feudals exercien un poder absolut sobre les persones, majoritàriament pageses, que vivien i treballaven als seus feus.
- Els serfs eren els homes i les dones que treballaven les terres del senyor feudal.
- Els pagesos lliures no podien ser propietaris de les terres de conreu però cobraven per treballar les terres del senyor feudal.
- Els pagesos lliures podien ser propietaris de terres de conreu. No obstant això, estaven obligats a treballar de franc les terres del senyor feudal a canvi de la protecció d'aquest.

3 Marca amb una creu la definició correcta:**aloe:**

- Propietari de terres.
 Propietari de molins.
 Venedor de fira.

tinença:

- Préstec del senyor feudal a un pagès.
 Propietat del senyor feudal explotada per una família pagesa.
 Propietat d'un pagès que paga impostos al senyor feudal.

reserva senyorial:

- Part de la propietat d'un pagès no sotmesa a cap impost feudal.
 Part de la propietat del senyor feudal administrada directament per ell.

serf:

- Pagès adscrit a les terres que treballava.
 Pagès dedicat als serveis de neteja d'un castell.
 Pagès lliure.

4 Marca amb una creu l'acció representada en aquesta imatge:

- Imposició d'una multa per sancionar el mal comportament d'un noble.
 Jurament de fidelitat anomenat també homenatge entre dues persones de condició noble.
 Coronació d'un senyor feudal per homenatjar la seva dedicació a les terres i la generositat envers els seus vassalls.

■ Ara, comenta en què consistia aquest acte.

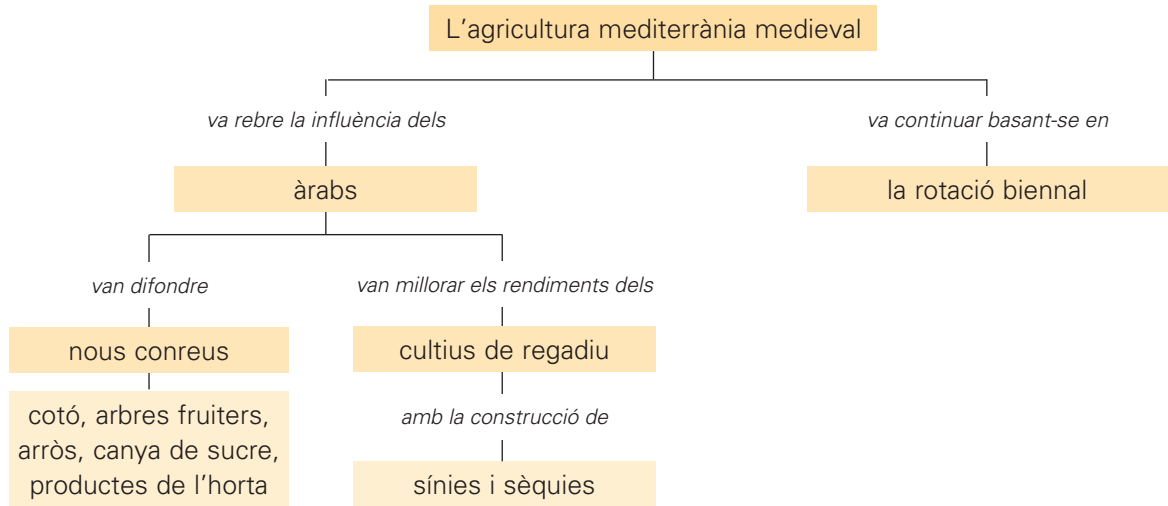

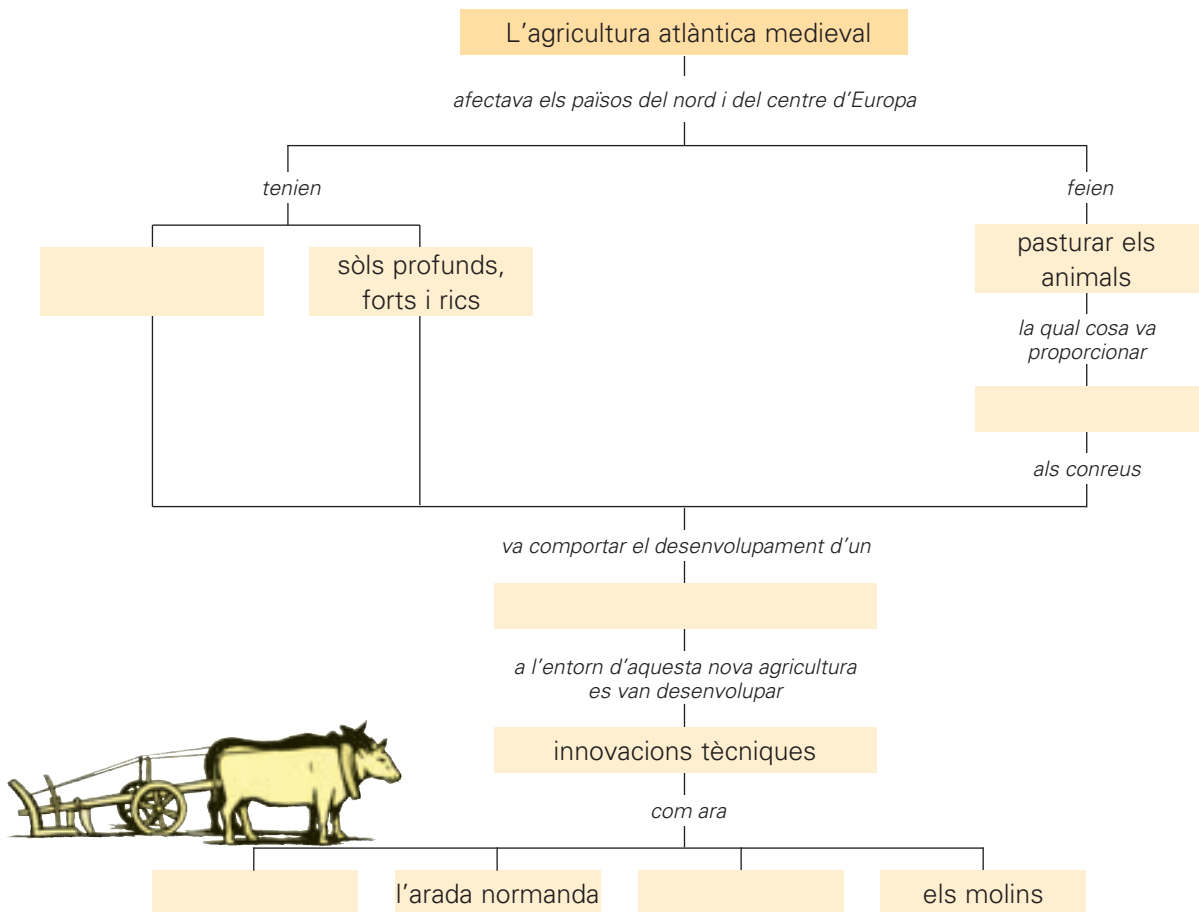
---

5 Observa l'esquema referent a l'agricultura mediterrània durant la baixa edat mitjana:

■ Completa l'esquema referent a l'agricultura atlàntica durant la baixa edat mitjana:

la collera – sistema de rotació triennal – clima humit – un adob addicional – la ferradura

■ Ara, explica les diferències entre la rotació biennal i la rotació triennal.

Nom:

6 Llegeix:

El romànic és l'estil artístic predominant a l'Europa occidental entre la segona meitat del segle XI i l'inici del segle XIII. És un estil eminentment religiós i rural, que reflecteix la supremacia de l'Església i la del feudalisme. Anterior al romànic trobem el **preromànic**.

■ Escriu els principals estils preromànics i posa'n un exemple :

▶ _____

▶ _____

▶ _____

■ Marca amb una creu les característiques de l'art romànic:

- Formes simples i austeres.
- Abundància d'elements decoratius.
- Les construccions característiques són les esglésies i els monestirs.
- Les construccions característiques són els palaus.
- Sobrietat en l'ornamentació.
- Atenció a la simetria i a les proporcions.
- Construccions asimètriques.
- Tècniques constructives senzilles.
- Aplicació de tècniques constructives complicades.

■ Relaciona cada definició amb el dibuix corresponent:

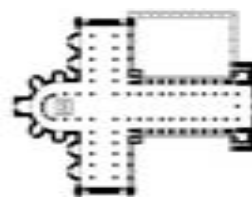
Construcció semicircular, quadrada o poligonal adossada a una nau situada a la capçalera d'una església. ●

Volta generada pel moviment longitudinal d'un arc de mig punt sobre murs paral·lels. ●

Arc l'alçada del qual és la meitat exacta de la seva amplada i que té forma de semicircumferència. ●

Pilars adossats als murs per la banda exterior que serveixen per projectar a terra les pressions de la volta i reforçar el suport de l'edifici. ●

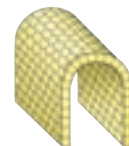
Planta que imita la creu de Crist, amb una creu longitudinal i una de transversal. ●

planta de creu llatina

absis

volta de canó

arc de mig punt

contrafort

1 Llegeix:

La monarquia autoritària es va establir a França, a Anglaterra i a la Península Ibèrica; en canvi, la desunió que afectava el Sacre Imperi Romanogermànic i la fragmentació política de la península Itàlica van impedir la implantació de la monarquia autoritària en aquests territoris.

■ Marca la definició correcta del terme “monarquia autoritària”:

- Sistema de govern en què el rei té un poder molt limitat.
- Sistema de govern en què el rei té l'autoritat absoluta sobre els seus súbdits.
- Sistema de govern basat en l'autoritat que tenen els nobles sobre el rei.

■ Ara, defineix el terme “monarquia parlamentària”.

■ Relaciona:**monarquia francesa •****monarquia anglesa •****Sacre Imperi
Romanogermànic •****Península Ibèrica •****península Itàlica •**

- Portugal va posar fi al domini musulmà a mitjan segle XIII. La unió dinàstica entre les corones d'Aragó i de Castella es va produir amb el matrimoni de Ferran II d'Aragó i Isabel de Castella, el 1479.
- Lluís XI va aconseguir que el seu territori es recuperés després de la guerra dels Cent Anys.
- Aquest imperi havia deixat de ser una unitat política des de mitjan segle XIII, tot i que certes famílies poderoses, com els Habsburg, van ampliar els seus territoris.
- Al nord, les repúbliques urbanes com Gènova i Venècia eren independents; el centre era controlat per l'Església, i el sud, dins el regne de Nàpols i Sicília, es trobava sota el domini de la Corona d'Aragó.
- Aquesta monarquia va aconseguir consolidar el seu poder amb Enric VII, un cop superades les disputes dinàstiques.

■ Escriu el nom de tres països actuals governats per una monarquia.

■ Contesta:

- Creus que les monarquies actuals són força semblants a les monarquies de la baixa edat mitjana? Raona la resposta. _____

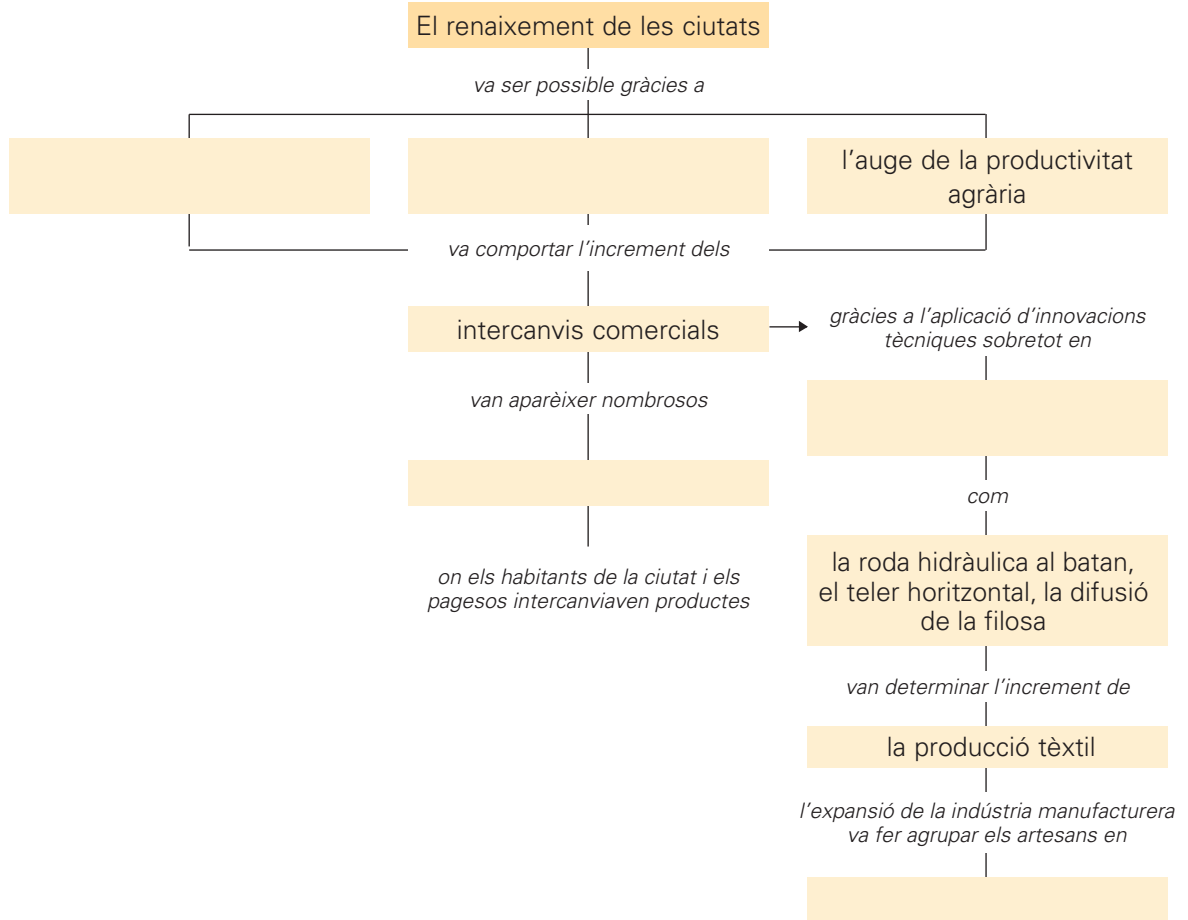

---

2 Completa l'esquema sobre el renaixement de les ciutats amb les paraules següents:

l'auge de la producció – mercats – la indústria tèxtil de la llana
 gremis – l'augment de la població

■ **Explica què eren els gremis.**

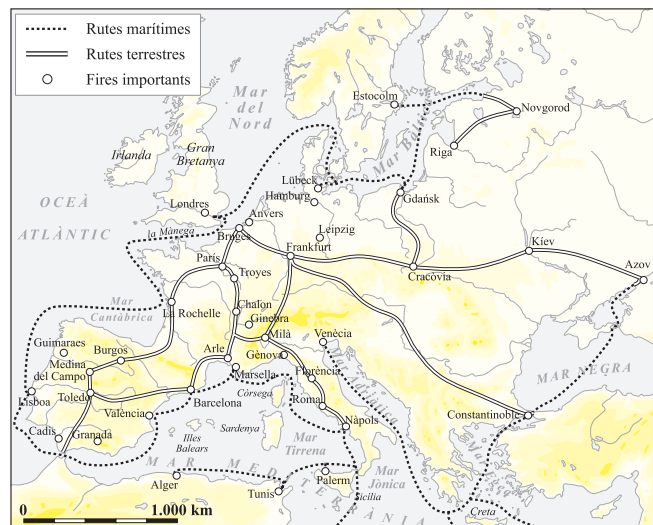

---

3 Llegeix el text. Després, pinta les rutes comercials terrestres de color vermell i les marítimes de color blau.

Paral·lelament al comerç d'àmbit local, es va desenvolupar un comerç a llarga distància, en el qual van sobresortir dues grans àrees: el món mediterrani i el nord d'Europa.

Nom:

4 Marca amb una creu la resposta correcta:

- Les croades van ser expedicions militars que els regnes cristians d'Europa van organitzar durant l'edat mitjana per conquerir Terra Santa, dominada pels musulmans.
- Les croades van ser un seguit d'expedicions militars que els musulmans van dur a terme a la Península Ibèrica per tal d'islamitzar-ne els habitants.

■ Subratlla les causes de l'organització de les croades:

- ▶ La voluntat d'alliberar Terra Santa del domini musulmà.
- ▶ La necessitat de donar sortida a les forces militars dels nobles feudals.
- ▶ L'afany d'expansió territorial dels regnes cristians.
- ▶ La voluntat de convertir al cristianisme pobles d'altres religions.

■ Pensa i escriu en quin sentit les croades van afavorir les relacions d'intercanvi entre cultures. Raona la resposta.

---

5 Completa aquesta fitxa sobre Marco Polo:

▶ **Data i lloc de naixement:** _____

▶ **Data i lloc de defunció:** _____

▶ **Vida:** _____

▶ **Títol del llibre que va fer escriure:** _____

▶ **Contingut del llibre:** _____

6 Busca informació sobre els vikings i explica qui eren.

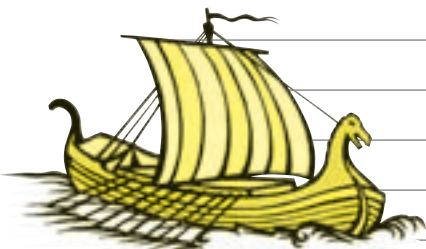

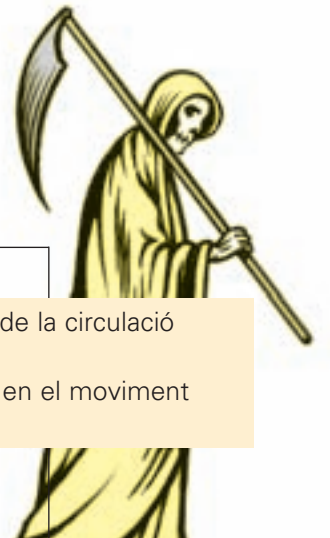
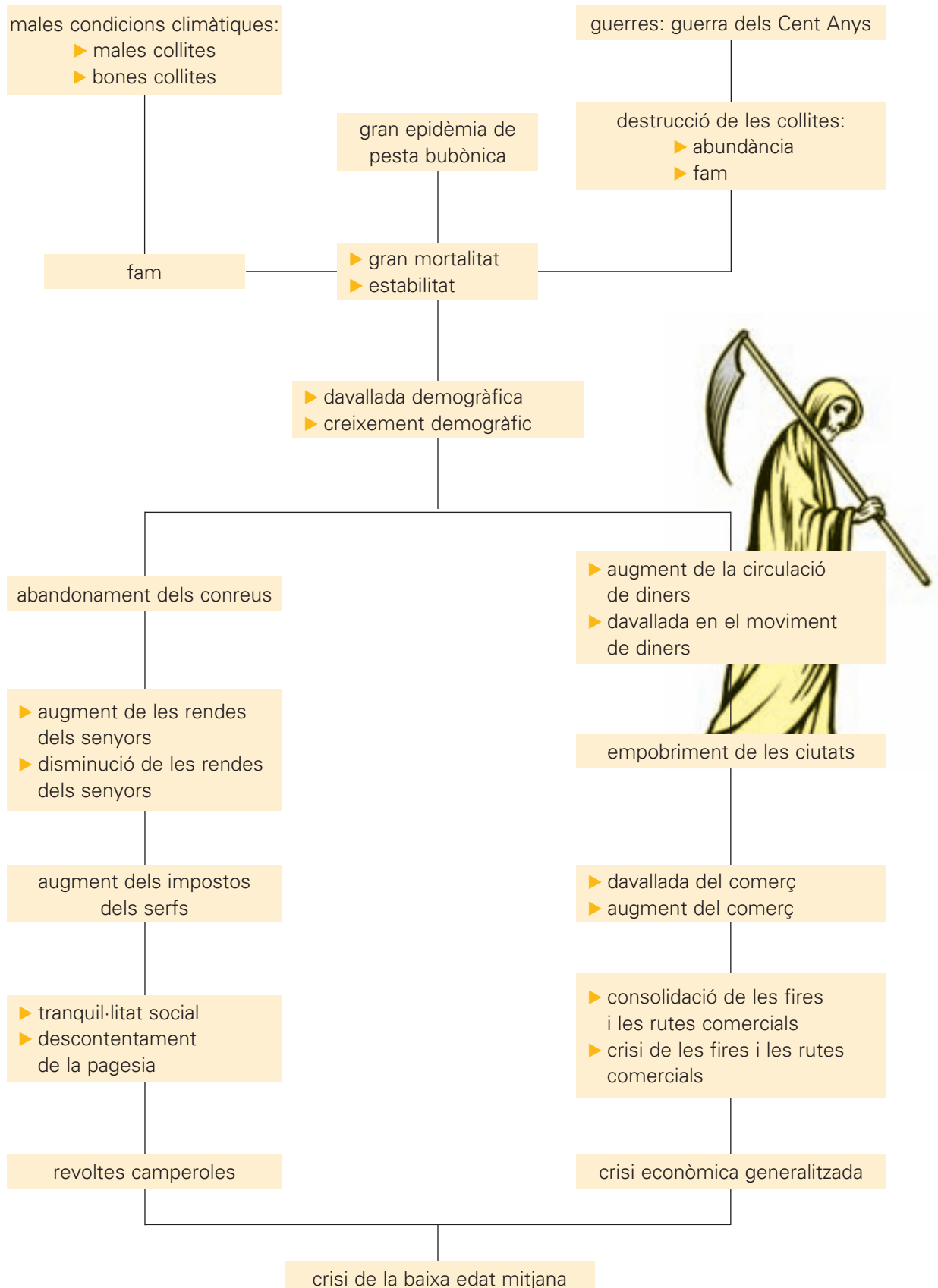

Nom:

7 Observa l'esquema següent, que fa referència a les causes de la crisi de la baixa edat mitjana. Quan trobis dues opcions, ratlla la que no sigui certa.

Nom:

8 Observa aquestes dues pintures i escriu "romànic" o "gòtic" segons correspongui:

■ Ara, marca les característiques corresponents a cada estil:

A	B
☐ Les pintures tenien una finalitat didàctica, és a dir, instruïen els fidels, majoritàriament analfabets, en el coneixement dels passatges bíblics.	☐
☐ Tenien una finalitat exclusivament decorativa, sense cap mena de voluntat didàctica.	☐
☐ Crist hi és mostrat com a Salvador i Senyor de l'Univers.	☐
☐ Les figures són esquemàtiques i rígides.	☐
☐ Les figures són molt realistes i dinàmiques.	☐
☐ La pintura és complementària de l'arquitectura.	☐
☐ La pintura no és complementària de l'arquitectura, té vida pròpia.	☐
☐ Els fons són molt treballats, a fi d'aconseguir més realisme.	☐
☐ Els fons són inexistent.	☐
☐ Presenten una clara influència de l'art grec.	☐
☐ La tècnica pictòrica més habitual és l'oli.	☐
☐ La perspectiva no existia i s'utilitzaven colors plans.	☐
☐ La perspectiva existia i s'utilitzaven molts colors.	☐
☐ Es pinten miniatures i retaules.	☐

9 Observa aquests dos arcs i escriu-hi a sota "apuntat" o "de mig punt" segons correspongui:

romànic: _____

gòtic: _____

10 Observa aquestes dues obres arquitectòniques i marca amb una creu les característiques corresponents a l'estil romànic i a l'estil gòtic:

A

B

☐ Finestres molt petites.	☐
☐ Finestres molt grans i decorades amb vitralls.	☐
☐ Edificis molt alts i esvelts.	☐
☐ Edificis massissos i de poca alçària.	☐
☐ Finestral circular, anomenat rosassa, situat al damunt de la porta principal.	☐
☐ Capella semicircular, anomenada absis, situada a la part central del darrere.	☐
☐ Murs gruixuts i massissos.	☐
☐ Murs lleugers.	☐
☐ Ús de l'arc de mig punt.	☐
☐ Ús de l'arc apuntat.	☐

■ Escriu exemples de construccions romàniques i gòtiques que coneguis:

- ▶ construccions romàniques: _____
- ▶ construccions gòtiques: _____

1 Llegeix:

El matrimoni entre Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, i Peronella, filla del rei d'Aragó, va originar la **Corona d'Aragó**. Amb la Corona d'Aragó va néixer un estat confederal en què cada territori conservava les seves institucions, les seves lleis i la seva llengua. La Corona d'Aragó va esdevenir, a partir d'aleshores, un dels regnes principals de la Península Ibèrica.

■ Escriu el nom dels territoris que formaven la Corona d'Aragó:

---

2 Observa el mapa i completa el text:

L'expansió de Catalunya cap al nord, és a dir, cap a _____, va començar a mitjan segle ____ amb la compra dels comtats de Carcassona i Rasès.

L'any 1112, Ramon Berenguer III, arran del seu matrimoni amb Dolça de Provença, va incorporar el comtat de Provença al comtat barceloní.

L'expansió de la monarquia francesa va posar fi a la presència catalana a Occitània. Al segle XIII, Jaume I va dirigir l'expansió de la Corona Catalanoaragonesa cap al sud de la Península Ibèrica i la Mediterrània. L'any _____ va prendre la ciutat de Mallorca. Dos anys més tard, el _____, ja dominava l'illa de Menorca, i el _____

va conquerir la d'Eivissa. Entre els anys _____ i 1245 va conquerir el _____.

3 Pinta el mapa d'acord amb la llegenda. (Consulta la pàgina 175 del llibre d'informació.)

Nom:

4 Marca, en cada cas, la definició correcta:

massos ròncs:

- Massos abandonats ocupats per pagesos que havien pogut resistir la crisi.
- Massos cedits pel senyor feudal en règim de lloguer.
- Massos vells construïts amb materials de mala qualitat.

pagesos de remença:

- Pagesos propietaris de les terres que treballaven.
- Pagesos adscrits a la terra; si volien abandonar-la havien de pagar una redempció o remença al senyor.
- Pagesos contractats en determinats mesos de l'any pel propietari de les terres, a canvi d'alimentar-los.

mals usos:

- Deures que tenien els senyors respecte als pagesos adscrits al seu domini senyorial.
- Mals costums alimentaris entre la població pagesa.
- Drets que els senyors podien exercir sobre els pagesos adscrits al domini senyorial.

5 Relaciona:

Biga

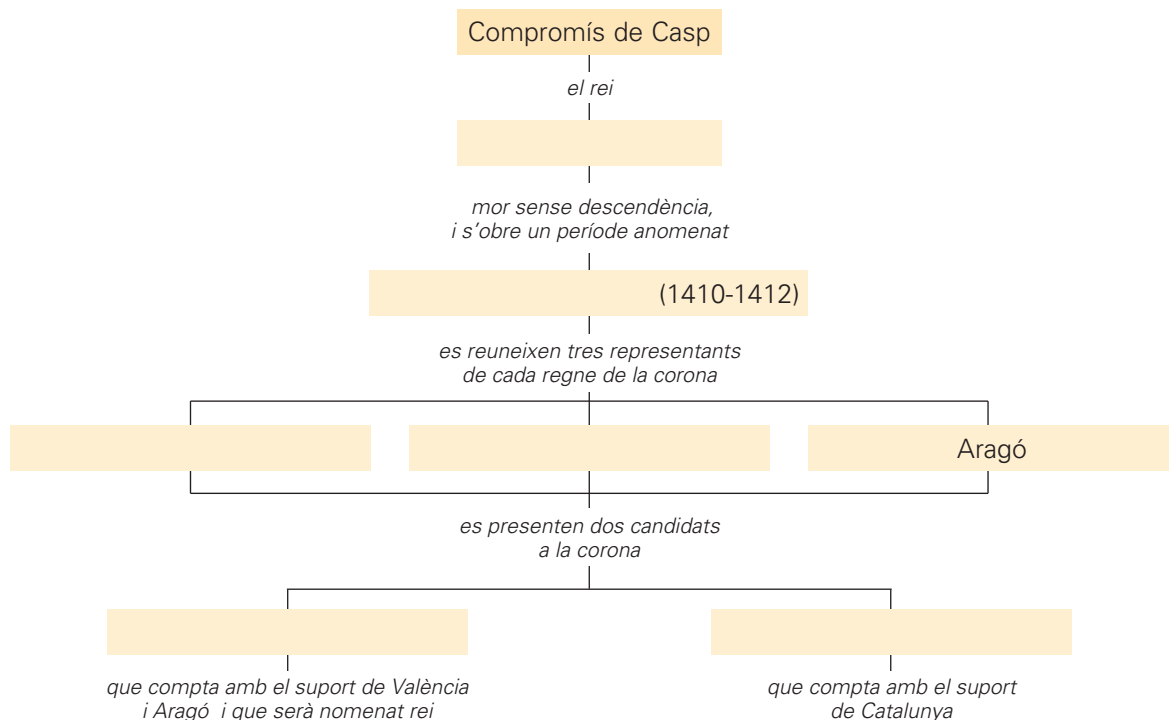
- Grup de ciutadans barcelonins format per nobles, ciutadans honrats i grans mercaders.

Busca

- Grup de ciutadans barcelonins format per petits comerciants, artesans del gremis, artistes i comerciants.

6 Completa l'esquema amb les paraules següents:

Jaume d'Urgell – València – Martí I l'Humà – interregne – Catalunya – Ferran d'Antequera

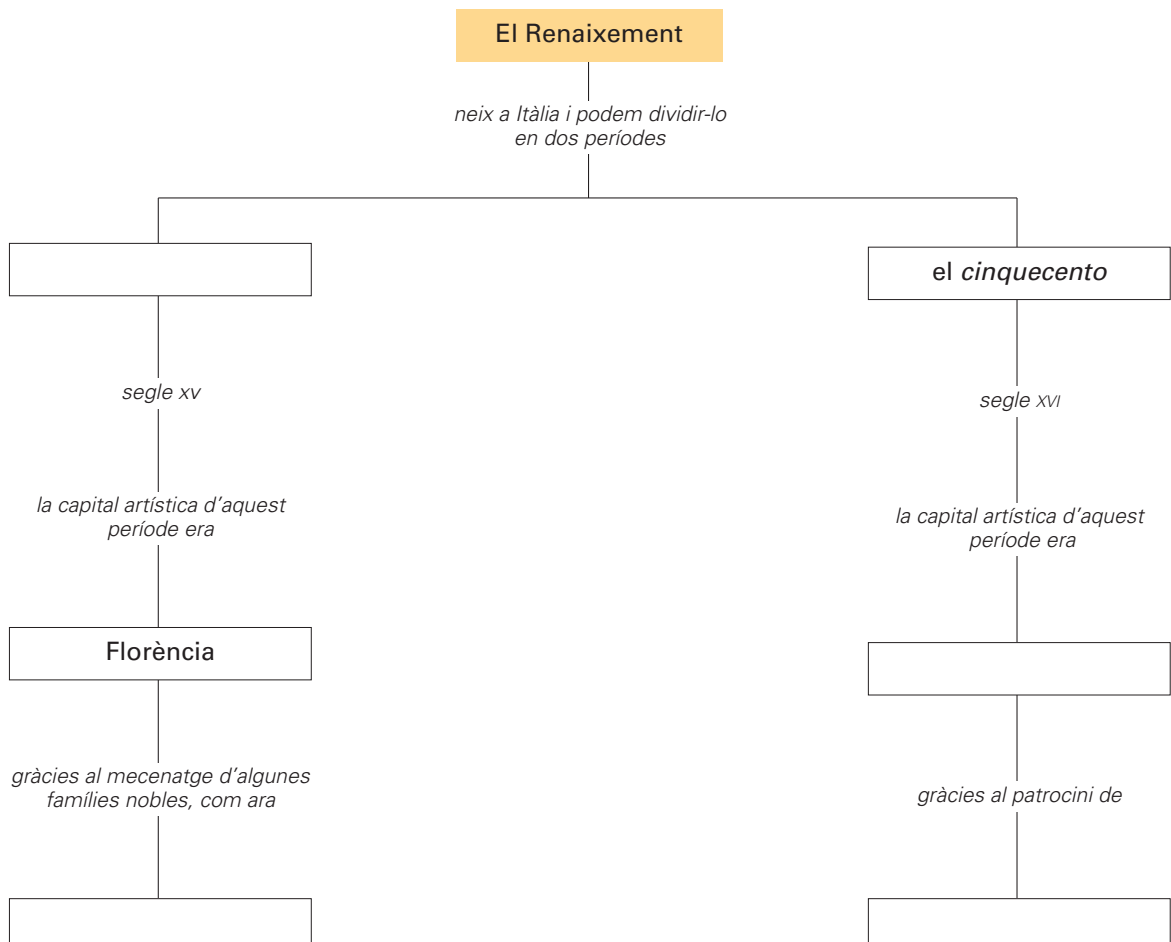
1 Llegeix aquest text:

L'humanisme és l'expressió del Renaixement en el camp de les lletres, el pensament i la filosofia. Aquest nou corrent de pensament situa l'ésser humà en el centre del món.

■ Marca amb una creu les característiques distintives de l'humanisme:

- L'home, centre del món, esdevé el nucli dels estudis humanistes.
- Certs filòsofs i teòlegs es consideren portadors de l'única veritat.
- Profunda admiració per la cultura clàssica. Els humanistes aprenen grec i llatí per estudiar les obres de l'antiguitat.
- Els humanistes posen els seus sabers al servei de la teologia i dels dogmes de l'Església.
- Reivindicació de la llengua vulgar, és a dir, la llengua del poble, per oposició al llatí, que era la llengua culta.
- Exaltació de la capacitat humana. Alguns humanistes intenten entendre racionalment el comportament humà.

2 Completa aquest mapa de conceptes, relatiu als grans períodes en què podem dividir l'art renaixentista:

Nom:

3 Marca amb una creu les característiques de l'arquitectura renaixentista:

Catedral de Florència

- Ús de l'arc de mig punt.
- Ús de la cúpula.
- Preferència pels elements arquitectònics i decoratius propis de l'art de l'antiguitat.
- Ornamentació molt carregada.

4 Marca amb una creu les característiques de l'escultura renaixentista:

David, de Miquel Àngel

- Predilecció pel nu i l'anatomia ben definida.
- Predilecció per la bellesa del cos.
- Establiment de les proporcions que ha de tenir el cos humà.
- Preferència pels gestos exaltats de les figures.

5 Marca amb una creu les característiques de la pintura renaixentista:

La primavera, de Botticelli

- Interès pel cos humà i la seva bellesa.
- Predilecció pels temes mitològics, en convivència amb els temes religiosos.
- Escàs interès per la composició.
- Preocupació pel color i la llum.
- Preocupació per la composició, que sempre ha de ser equilibrada, i, en conseqüència, interès per la perspectiva.

6 Llegeix aquest text:

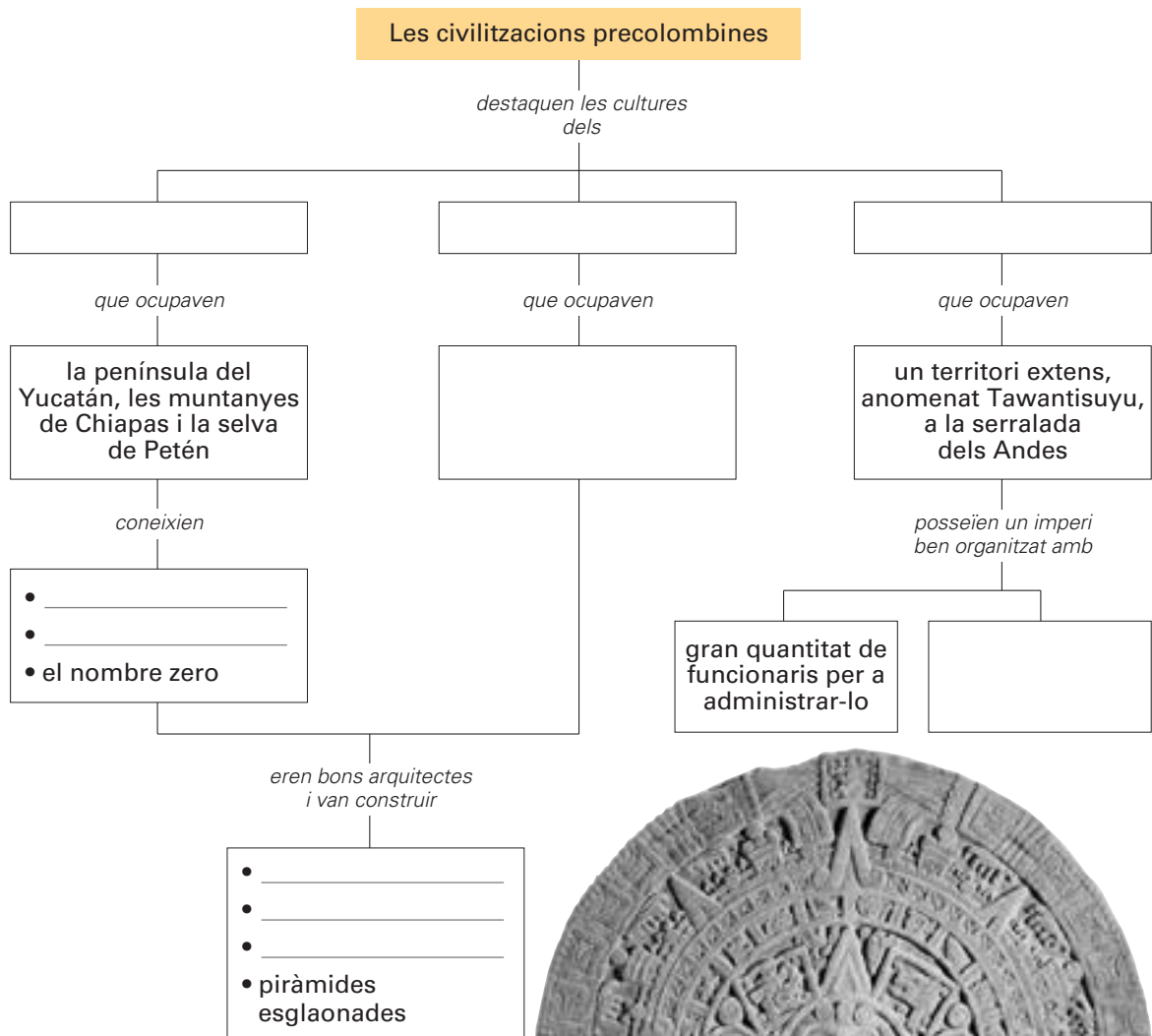
La ciència moderna, en contrast amb el plantejament que n'havien fet els grecs, es basava tant en el raonament com en l'observació i l'experimentació.

■ Escriu al costat de cada enunciat "E" o "C" segons que es tracti d'una idea defensada aleshores per l'Església o per la nova ciència.

- L'ésser humà no és el centre de la Creació. Els humans estan sotmesos a les mateixes lleis que qualsevol altre ésser natural.
- Qualsevol teoria s'ha de basar en l'observació i l'experimentació.
- L'ésser humà té un paper especial respecte a la resta d'éssers naturals.
- La validesa d'un argument es fonamenta en el criteri d'autoritat.

7 Completa aquest mapa de conceptes sobre les civilitzacions precolombines:

un calendari precís – maies – el territori de l'actual ciutat de Mèxic – grans palaus
 una escriptura jeroglífica – un exèrcit poderós – camps de jocs de pilota – inques
 asteques – observatoris astronòmics

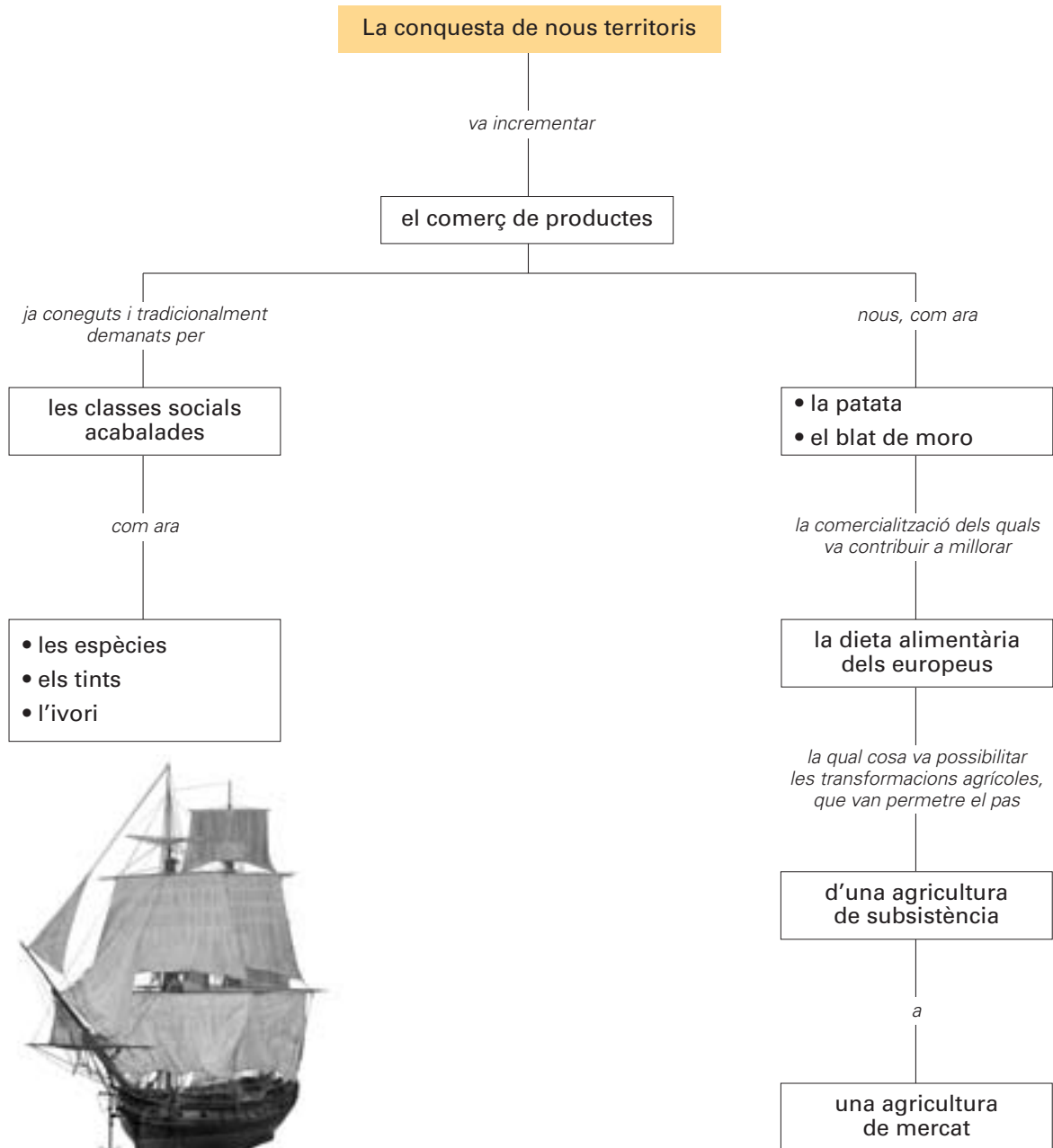
Nom: _____

8 Llegeix aquest text:

La conseqüència directa dels nous descobriments geogràfics va ser l'increment dels intercanvis comercials entre els europeus i entre Europa i els altres continents.

■ **Observa aquest mapa de conceptes i explica què va suposar per als europeus aquest comerç.**

Nom: _____

---

9 Marca amb una creu el text que defineix el fenomen anomenat "revolució dels preus":

- L'arribada d'Amèrica de productes desconeguts va aturar el comerç i va provocar una pujada espectacular dels preus.
- L'arribada massiva de plata americana va fer que els europeus tinguessin més moneda i que augmentés la demanda de productes, però com que l'oferta de productes no va augmentar en la mateixa proporció, els preus es van disparar.
- La venda de productes europeus a Amèrica va reduir l'oferta a Europa però no pas la demanda. Com a conseqüència d'aquest fet, els preus van pujar molt.

10 Llegeix aquest text:

El mercantilisme és el corrent de pensament econòmic que va predominar a Europa durant els segles XVI i XVII.

■ Reescriu aquest text ordenant correctament les frases que el componen.

Els ministres d'economia de les monarquies absolutes europees consideraven que la riquesa d'un país...

Per tant, l'objectiu de les monarquies absolutes era acumular la major quantitat de metalls preciosos...

... explotant intensament les mines o bé mitjançant l'obtenció d'una balança comercial favorable venent el màxim de mercaderies a l'exterior i reduint al mínim les importacions.

... depenia de la quantitat de metalls preciosos (or i plata) que posseïa.

■ Explica en què consistia la doctrina econòmica coneguda com proteccionisme.

■ Ara, pensa i contesta:

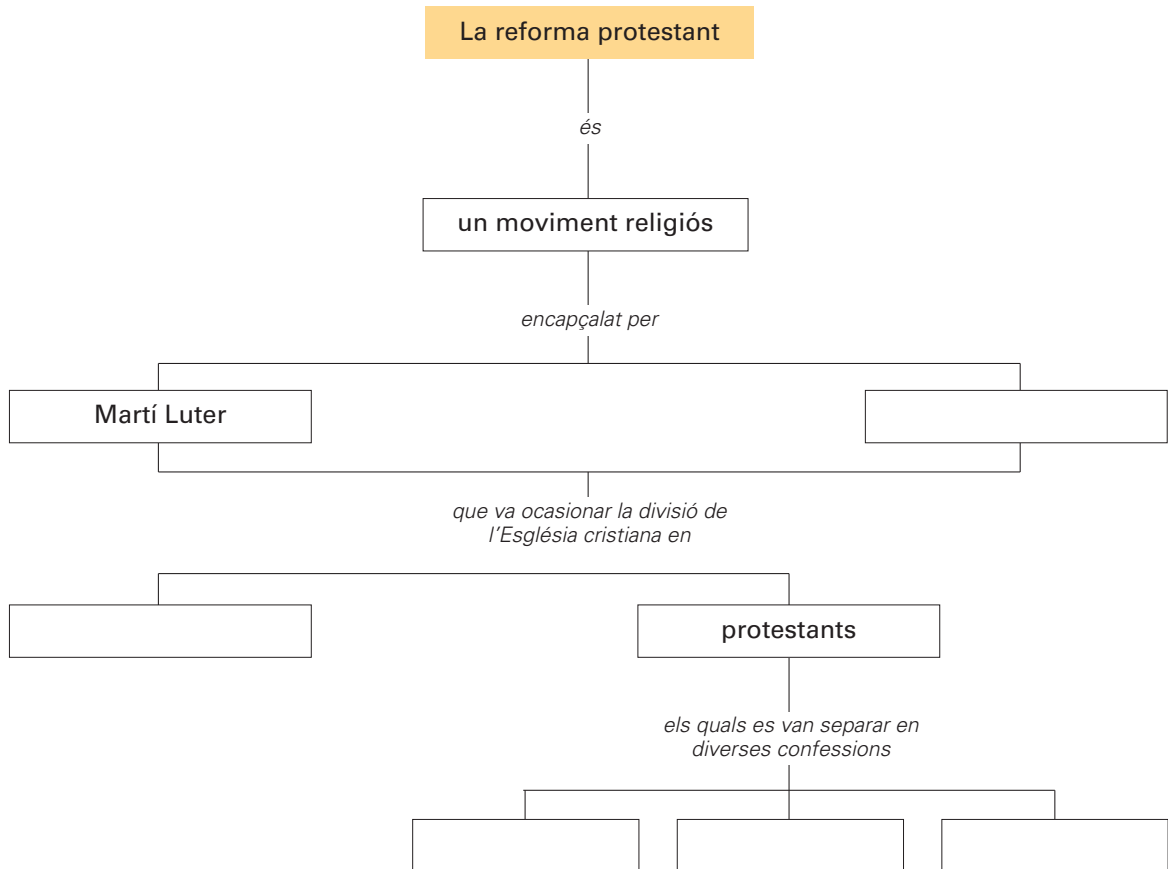
- A qui volia protegir el proteccionisme? _____
_____
_____

11 Llegeix aquest text:

Els conflictes religiosos entre catòlics i protestants van sacsejar Europa durant els segles XVI i XVII.

■ Completa aquest mapa de conceptes amb el nom i les paraules següents:

Joan Calví – catòlics – anglicans – luterans – calvinistes

■ Marca amb una creu els motius pels quals la Reforma protestant es va escampar tan ràpidament per Europa.

- La difusió del mètode experimental.
- La difusió de l'humanisme.
- La invenció de la impremta.
- El benestar polític, social i econòmic de què gaudia el continent europeu en aquests segles.
- Una situació de canvi i d'incertesa política, social i econòmica derivada de la crisi de la baixa edat mitjana, que afavoria l'admissió de noves idees i actituds.

■ Escriu quin era l'objectiu de la Contrareforma.

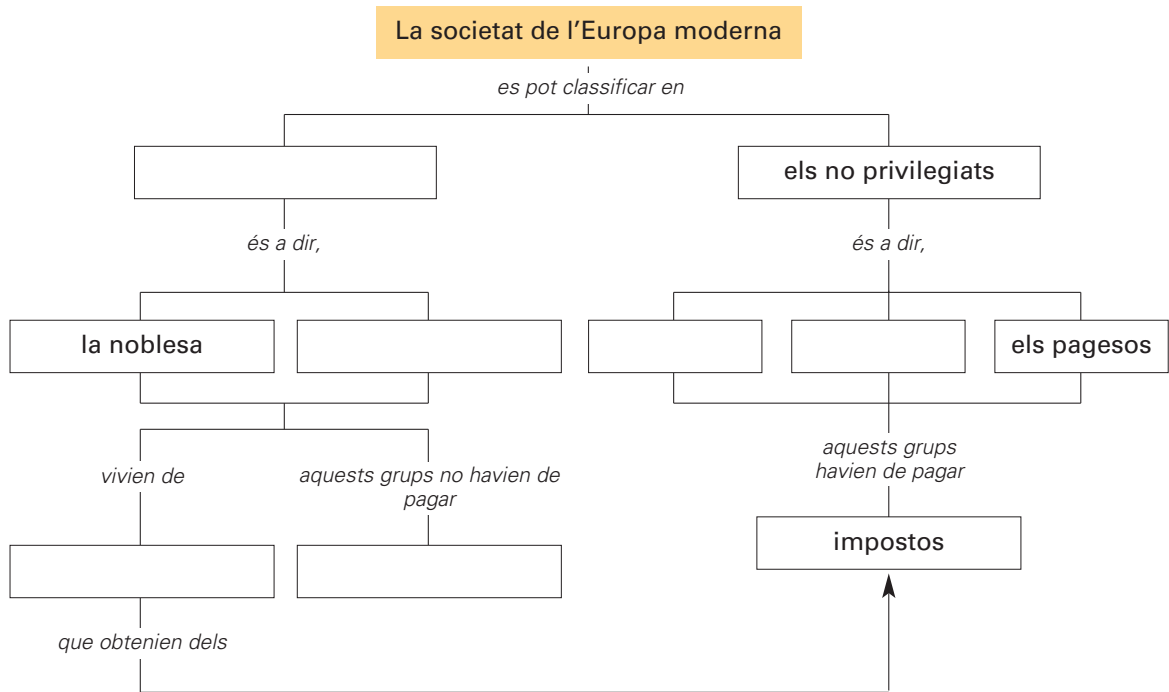

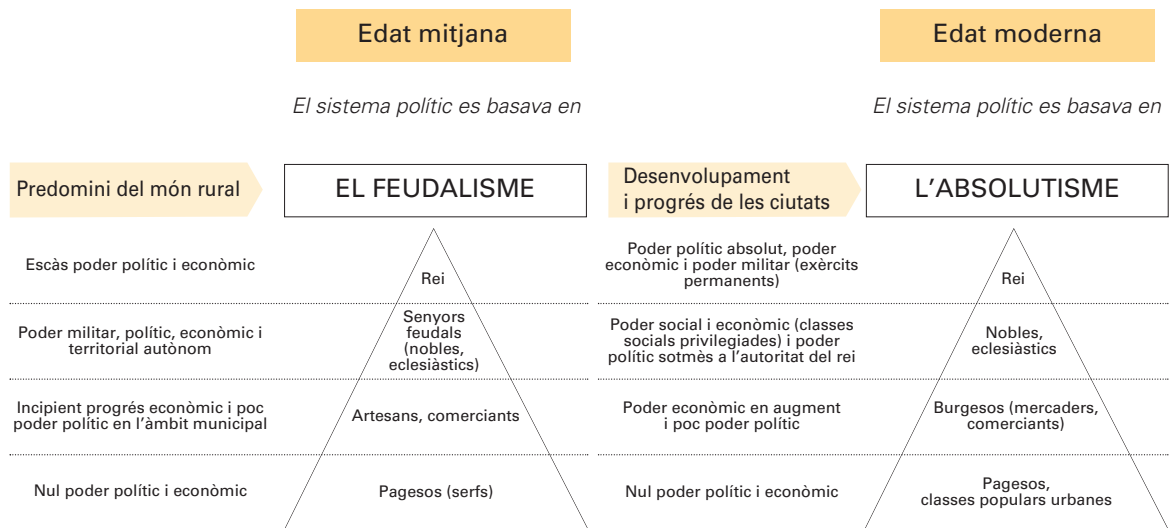
---

1 Completa aquest mapa de conceptes amb les paraules següents:

el clergat – rendes – els burgesos – els artesans – impostos – els privilegiats

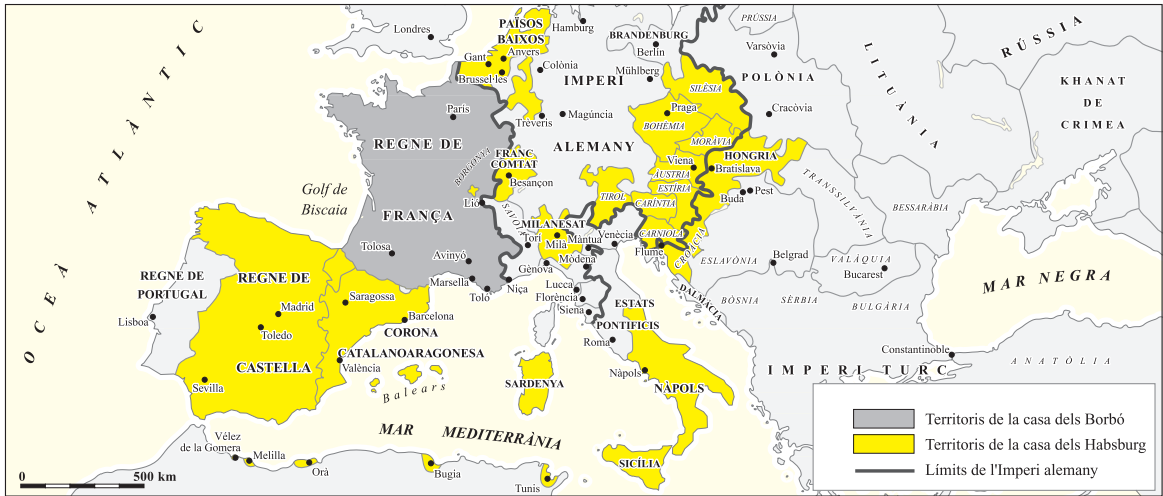
2 Observa aquests esquemes i pinta de color vermell, dins de cada piràmide, l'estament que té més poder polític.

■ Contesta aquestes preguntes:

- Quins reis eren més poderosos, els medievals o els de l'edat moderna? _____
- Per què els reis medievals tenien, en general, poc poder polític i econòmic? _____
- Per què els burgesos de l'edat moderna donaven suport econòmic al rei? _____

3 Observa aquest mapa i contesta les preguntes:

- Quins eren els territoris dominats pels Habsburg? _____
- Quins eren els territoris dominats pels Borbó? _____
- Com estava organitzada la península Itàlica? _____

4 Completa aquest quadre de l'edat mitjana i l'edat moderna amb els textos següents:

- ▶ Els comerciants adquireixen poder econòmic i aspiren a aconseguir el poder polític.
- ▶ Prosperen les fires i els mercats que se celebren a les ciutats.
- ▶ Les ciutats ressorgeixen com a centres de la vida política i econòmica.
- ▶ La burgesia (artesans i comerciants rics) acumula el poder econòmic.
- ▶ Creix la població que viu a les ciutats i el nombre de persones que es dediquen a l'artesania i el comerç.

Edat mitjana	Edat moderna
Els nobles que són senyors feudals ostenten el poder polític i econòmic.	_____
La societat té una fesomia rural. Les ciutats no comencen a tenir importància fins al final de l'edat mitjana.	_____
La major part de la població viu al camp i es dedica a feines agrícoles.	_____
Els comerciants guanyen força econòmica; no tenen, però, gaire pes social.	_____
Les fires i els mercats són d'abast estrictament local, encara que tendeixen a concentrar-se en els nuclis urbans més grans.	_____

Nom: _____

5 Marca amb una creu els factors que van provocar el creixement de les ciutats europees.

- L'increment de l'activitat comercial, derivat dels nous descobriments geogràfics.
- La tendència d'un gran nombre d'habitants de les ciutats a anar-se'n a viure al camp.
- La decisió de les monarquies absolutes europees de crear governs molt centralitzats.
- La pèrdua de poder dels monarques, que va afavorir la concentració de la població a les ciutats.
- L'increment de la productivitat i de la producció agrícola.
- La creació d'una extensa xarxa viària.

6 Defineix el terme "comerç triangular".

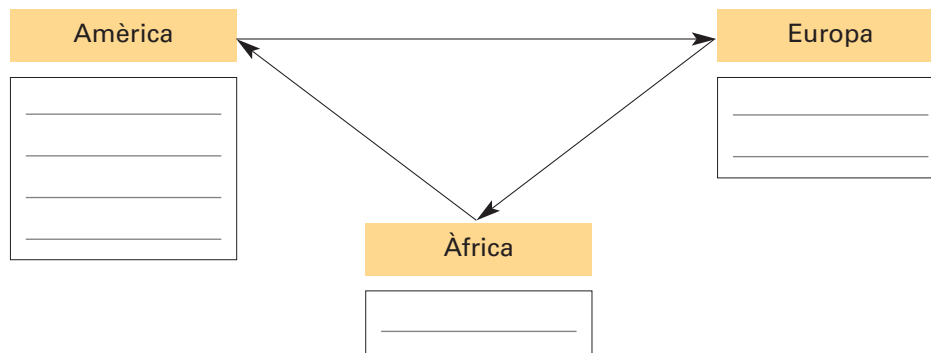

■ Completa l'esquema sobre el comerç triangular amb les paraules següents:

esclaus – cotó – armes – sucre – or – plata – teixits

7 Escriu el nom d'alguna companyia comercial privilegiada i explica breument l'activitat que duia a terme.

---

8 Marca amb una creu les causes que van provocar la revolta de 1640, anomenada guerra dels Segadors.

- Felip IV, rei d'Espanya, exigia que Catalunya contribuís amb homes i diners a la guerra contra França, iniciada l'any 1635.
- Pau Claris, president de la Generalitat de Catalunya, donava suport a Felip IV, en contra del parer de la població catalana.
- Les excel·lents relacions entre les institucions catalanes i la monarquia espanyola van fer augmentar les ànsies d'independència entre la població catalana.
- Els representants de les institucions catalanes s'oposaven als projectes unificadors i centralitzadors de Felip IV.
- Els pagesos catalans havien d'allotjar i mantenir els soldats de l'exèrcit del rei que lluitaven en la guerra que Espanya sostenia contra França.
- Un grup nombrós de segadors es van revoltar i van matar diversos oficials i el representant del rei a Catalunya.
- Els soldats de Felip IV cometien abusos freqüents contra la població catalana.

El Corpus de Sang, d'Antoni Estruch

9 Marca amb retolador fluorescent les conseqüències de la guerra dels Segadors.

- ▶ Catalunya va iniciar un període de deu anys com a estat independent.
- ▶ Els dirigents polítics catalans van acordar amb la monarquia francesa que, en cas d'invasió castellana de Catalunya, en rebrien ajuda.
- ▶ Les institucions catalanes van proclamar la República Catalana, sota protecció francesa. Lluís XIII de França va acceptar el títol de comte de Barcelona.
- ▶ Felip IV va derrotar les tropes francocatalanes l'any 1625, però es va comprometre a mantenir els privilegis i a respectar les llibertats i les institucions de Catalunya.
- ▶ Catalunya va afegir al seu territori el Rosselló i una part de la Cerdanya.
- ▶ La monarquia espanyola i francesa van signar l'any 1659 el tractat dels Pirineus, que posava fi a la guerra i comportava l'atribució del Rosselló i una part de la Cerdanya a França.

10 Llegeix aquest text:

La denominació "barroc" s'aplica a un estil artístic, però també designa un període de la història occidental que s'estén des del començament del segle XVII a la primera meitat del segle XVIII.

■ Busca en el diccionari el terme "barroc" i escriu la paraula francesa de la qual prové.

■ Explica per què es fa servir la paraula "extravagant" per a definir l'estil barroc.

---

11 Observa aquesta imatge i escriu les característiques de l'arquitectura barroca.

Baldaquí de Sant Pere de Roma, de Bernini

---

12 Observa aquestes dues escultures i, després, contesta:

L'èxtasi de santa Teresa, de Bernini

Talla romànica

• En quina de les dues imatges et sembla que la concepció del cos s'allunya del canon grecoromà? Justifica la resposta. _____

• Quina de les dues escultures expressa més moviment? _____

---

13 Escriu quin tipus de temàtica es fa present en cada un d'aquests quadres de Velázquez:

La farga de Vulcà: _____

Vella fregint ous: _____

Las Meninas: _____

Crist a la creu: _____

■ **Marca amb una creu la definició més correcta de clarobscur.**

- Aplicació d'una zona de tons clars sobre una gran superfície fosca, predominant en el quadre.
- Barreja de zones clares i fosques en una mateixa pintura.
- Distribució de la llum i de les ombres de tal manera que produeixen un efecte de relleu en les pintures.

14 Relaciona el començament de cada frase, referent als factors que van influir en el desenvolupament científic del segle XVI, amb el final que li correspon.

L'actitud de curiositat
i el sentit crític... •

La difusió de la impremta... •

Els grans descobriments
geogràfics... •

Els estats van adonar-se de la
utilitat de la ciència, sobretot... •

• ... van suscitar comparacions amb el món conegut i el qüestionament de moltes idees que fins aleshores es consideraven veritats irrefutables.

• ... es va transmetre als científics dels segles XVII i XVIII.

• ... va fer possible l'intercanvi d'informacions en una mesura impensable anteriorment.

• ... perquè la seva aplicació pràctica, la tècnica, atorgava un gran poder. La ciència es va posar al servei de la guerra.